

Predhovor

Spomienky významného slovenského literárneho vedca – polonistu a komparatistu profesora Pavla Winczera (1935–2014), ktoré v posledných mesiacoch svojho života stihol ešte usporiadať a sám im dal aj názov *Skladanie minulosti*, boli pôvodne naplánované na vydanie v Ústave svetovej literatúry SAV k autorovej osemdesiatke, ktorej sa však profesor Winczer už nedožil. Počas leta 2014 sa ich terajší editor ešte stihol niekoľkokrát s autorom stretnúť, avšak zdravotný stav profesora Winczera už neumožňoval pracovnú diskusiu nad rukopisom, o ktorú by bol jeho autor (a takisto editor) stál, a tak spomienky vychádzajú podľa verzie poslednej autorovej ruky, ako ju editorovi poskytol syn zosnulého Dr. Michal Winczer.

Na tomto mieste a zároveň na pozadí *Skladania minulosti* ako spomienkového textu – či skôr korpusu textov, pri rôznych príležitostiach už včasnšie publikovaných, no po autorových posledných úpravách vychádzajúcich teraz ako definitívne uzatvorený celok – sa v tomto predhovore žiada doplniť, resp. znovu sústredene pripomenúť niektoré fakty z autorovho života, ktoré buď on sám neuviedol, alebo niekedy v jeho spomienkach figurujú len na okraji, no v istej skratke a spolu s pokusom o stručnú charakteristiku jeho vedeckého profilu azda dokreslia postavu tejto vedeckej osobnosti, kolegu, človeka a súčasníka vyše polstoročia slovenskej literárnej vedy a čiastočne aj literárneho života.

Pavol Winczer sa narodil 2. apríla 1935 v Kežmarku, kde strávil

detstvo; koncom roka 1944 bol deportovaný do koncentračného tábora Sachsenhausen, a tam zažil aj oslobodenie. Pohnutý povojnový osud ho zavial do severovýchodného Poľska, kde chodil od roku 1945 na základnú školu v Suwałkách; v Kežmarku, kam sa vrátil až o tri roky, navštevoval v rokoch 1948 až 1953 miestne gymnázium. Nasledovali roky štúdia polonistiky a rusistiky (do roku 1958) na Karlovej univerzite v Prahe. Po ukončení univerzity prišiel do Bratislavy a na krátky čas (1961–1963) sa zamestnal v Slovenskom vydavateľstve krásnej literatúry (neskorší Tatran) ako lektor západoa južnoslovanských literatúr. V roku 1968 obhájil v Ústave svetovej literatúry a jazykov SAV dizertačnú prácu a odvtedy až do roku 1992 v Ústave svetovej literatúry SAV (od roku 1973 v Literárnovednom ústave SAV) kontinuálne pôsobil ako vedecký pracovník, v rokoch 1991 až 1992 vo funkcii zástupcu riaditeľa tohto pracoviska. V roku 1992 sa stal riadnym profesorom slavistiky na Viedenskej univerzite, kde zotrval do roku 2003 a odvtedy bol na dôchodku. Umrel 28. augusta 2014.

Vo svojej vedeckej práci, inšpirovanej literárnovedným štrukturalizmom i kultúrnohistorickými podnetmi, vychádzajúcimi z českej školy Karla Krejčího, sa profesor Winczer zamieroval najmä na výskum stredo- a východoeurópskych literatúr obdobia moderny a avantgardy. Jeho cit pre avantgardistické poetiky, spájajúci sa s historickým školením a všeobecnou kultúrnou rozhladenosťou (blízke mu bolo aj výtvarné umenie, hudba i film), ho predurčovali na komplexný pohľad na literárnu kultúru stredoeurópskych avantgárd. Knižné práce profesora Winczera *Poetika básnických smerov v poľskej a slovenskej poézii 20. storočia* (1974) – tá vychádzala z jeho dizertácie – a *Súvislosti v čase a priestore* (2000), ako aj väčšie štúdie venované Františkovi Halasovi, dedičstvu poetiky G. Apollinaira v strednej Európe i slovenskému nadrealizmu v európskom kontexte, nezostali nepovšimnuté ani v zahraničí (aj keď by si ich autor bol želal, aby sa stretli s väčšou odozvou). V šesťdesiatych rokoch, ktoré on sám považoval takpovediac za svoje „hviezdne obdobie“, sa takisto zaslúžil na stránkach domácich literárnych časopisov o propagáciu povojnovjej poľskej poézie, literárnej vedy i filozofie a ako skvelý odborník na

poľskú literatúru 19. i 20. storočia písal k mnohým knižným prekladom doslovy, ktoré svojou erudovanosťou, mnohovrstevnosťou i vedeckou aktuálnosťou neraz nahrádzali veľké literárnovedné syntézy, ktorých vzniku domáce podmienky nepriali. Akribia a rigoróznosť, akými sa vyznačoval jeho spôsob uvažovania, pritom neboli v rozpore s autorovým zmyslom pre esejistický štýl, vďaka ktorému sú aj jeho staršie práce dodnes čitateľsky pútavé. Posledná knižná práca profesora Winczera *Literatúra v hľadani čitateľa* (2013), venovaná Karlovi Čapkovi a Iljovi Erenburgovi a ich umeleckým stratégiám v dvadsiatych rokoch 20. storočia, je svedectvom dlhoročného výskumu a uvažovania o literatúre v časoch komunikačnej krízy. Autor ju zostavil zo svojich viacerých starších štúdií, ktoré vedecky aktualizoval, a ako sa niekedy na jar 2013 vyjadril v osobnom rozhovore, veľmi mu záležalo najmä na literárnosociologických a kultúrnohistorických implikáciách tejto knihy.

V posledných rokoch svojho života – najmä kým bol ešte pri silách – spomínal v osobných rozhovoroch profesor Winczer častejšie svoj zámer napísať a vydať dejiny poľskej literatúry; je veľká škoda, že tento zámer zostal nezavŕšený, no podľa informácií, ktoré autor poskytol v *Skladani minulosti*, časť týchto dejín už jestvuje a zostala v rukopisnej podobe. Bude na slovenskej polonistickej obci, aby sa vo vhodnom čase vrátila k tomuto rukopisu z autorovej pozostalosti a zvažila možnosti jeho publikovania.

Súčasnú vydanie *Skladania minulosti*, ku ktorému editor pripojil aktualizovanú bibliografiu profesora Winczera (jej autorkou je PaedDr. Veronika Čejková), nech je povzbudením pre širšiu komunitu literárnych vedcov k pestovaniu pamäti ako významnej kultúrnej činnosti a všetkým čitateľom nech slúži ako pripomienka minulosti, s ktorou nás toho často spája viac, než si niekedy uvedomujeme.

Adam Bžoch
editor